

Kamu İç Denetçileri Derneği Meşrutiyet Caddesi Konur Sokak No: 36/6 Kızılay - ANKARA

www.kidder.org.tr/denetisim/ • denetisim@kidder.org.tr

ISSN 1308-8335

Yıl: 14, Sayı: 27, 17-31, 2023

Arastırma Makalesi

PİYASA DENETİMLERİNDE UYGULANAN İDARİ PARA CEZASI VERİLERİNE İLİŞKİN BİR ANALİZ (DATA ANALYSIS ON ADMINISTRATIVE FINES APPLIED IN MARKET SURVEILLANCE)

Mevlüt Hürol METE¹ Kağan KARADEMİR²

ÖZ

Piyasa gözetimi ve denetimi (PGD) faaliyetleri, temel bir kamu hizmeti olarak ülkemizde dokuz farklı kurum ve kuruluş tarafından yürütülmektedir. Bu kamu hizmetinin uygulanması sırasında yetkili kuruluşlar mevzuat uyarınca idari yaptırım kararları alabilmekte, piyasaya güvensiz ürün arz edenlere yönelik idari para cezaları uygulayabilmektedir. Bu çalışmada, sanayi ürünlerine yönelik denetim faaliyetlerinden sorumlu olan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB)'nin taşra teşkilatını oluşturan 81 il müdürlüğü tarafından uygulanan idari para cezaları incelenmektedir. Buna göre Ocak 2015 ve Aralık 2021 tarihleri arasında yapılan ürün denetimlerine ilişkin işletilen "teknik düzenlemeye aykırılık" ve "güvensizlik" konularına dair idari para cezaları incelenmiş ve uygulanan ceza tutarlarındaki dağılım yapıları mevcut uygulama eksikliklerinin tespit edilmesi amacıyla analiz edilmiştir. PGD faaliyetlerinde etkinliğinin artırılması noktasında iller arası uygulama birliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Ancak çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde STB il müdürlükleri tarafından uygulanan idari para cezalarında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında uygulanan para cezası miktarları istatistiksel olarak incelendiğinde, ortalamanın ceza alt limitlerine yakınsadığı görülmektedir. Bu durum piyasada firmalar arası adaleti sağlamada ve uygunsuzluklara ilişkin caydırıcılığı artırmada engel teşkil etmektedir. Çalışmada söz konusu durumun nedenleri ortaya koyularak il müdürlükleri arasında uygulama birliğinin sağlanmasında iç denetimin rolü tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İdari Para Cezaları, Piyasa Gözetimi ve Denetimi, Veri Analizi.

JEL Kodları: D18, L15, R38

ABSTRACT

Market surveillance and inspection (MSI) activities are carried out by nine different institutions and organizations in Turkey as a basic public service. During the implementation of this public service, authorized institutions can take administrative sanction decisions in accordance with the legislation and impose administrative fines for those who supply unsafe products to the market. In this study, the administrative fines imposed by the 81 provincial directorates, which constitute the provincial organization of the Ministry of Industry and Technology (MoIT), which is responsible for inspection activities for industrial products, are examined. Accordingly, the administrative fines on the issues of "contrary to technical regulation" and "unsafety" regarding the product inspections carried out between January 2015 and December 2021 are examined and the distribution structures of the administrative fines applied are analyzed in order to identify the current implementation deficiencies. It is of great importance to ensure inter-provincial unity of practice at the point of increasing the effectiveness of MSI activities. However, when the findings obtained from the study are examined, it has been determined that there are differences in the administrative fines applied by the MoIT's provincial directorates. In addition, when the amount of fines applied is analyzed statistically, it is seen that the average converges to the lower limits. This situation constitutes an obstacle in ensuring inter-firm fairness in the market and increasing the deterrence of non-compliance. In the study, the role of internal audit in ensuring the unity of practice among the provincial directorates is discussed by revealing the reasons for the situation in question.

Keywords: Administrative Fines, Market Surveillance and Inspection, Data Analysis.

JEL Classification: D18, L15, R38

¹ Dr., T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 0000-0002-7288-3434, hurol.mete@sanayi.gov.tr, Sorumlu Yazar

² Dr., T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 0000-0002-2180-0299, kagan.karademir@sanayi.gov.tr

1. GİRİŞ

Tüketicilerin daha güvenilir ürünlere ulaşabilmesi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB) tarafından yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi (PGD) faaliyetleri, sanayi ürünleri piyasalarının tüketici menfaatleri açısından regüle edilmesinde önemli bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Üretici/ithalatçı/satıcıların tüketici sağlığını tehlikeye atan ürünleri piyasa arz etmesini önlemek amacıyla geliştirilen çeşitli stratejiler ile programlar yürütülmekte olup tüm bu çalışmalar sonucunda gerekli standartları sağlayamayan ürünler piyasadan uzaklaştırılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda sahada yapılan denetimler esnasında tespit edilen güvensiz ve uygunsuz ürünlere yönelik çeşitli tedbirler alınmaktadır. Bu tedbirlerden birisi de idari yaptırım kararı olup söz konusu karar neticesinde ilgili ürünün arzında faaliyet gösteren sorumlulara idari para cezası (İPC) uygulanabilmektedir. İdari para cezalarının temel amacı güvensiz ve uygunsuz ürün arzını gerçekleştiren taraflara uygulanmak suretiyle caydırıcılığın sağlanmasıdır. Kanun ve yönetmeliklere dayalı olarak gerçekleştirilen bu eylem, kanun koyucu tarafından uygunsuzluk ve güvensizliğin boyutları, güvensizlik ve uygunsuzluğun sebebi ile arz edenin sorumlulukları çerçevesinde farklı sınırlardan uygulanabilmektedir.

Bu çalışmanın konusu STB il müdürlükleri tarafından PGD faaliyetleri kapsamında uygulanan idari para cezalarının incelenmesidir. Yürütülen çalışmada amaç, uygulanan idari para cezalarının mevzuatta belirtilen limitler içerisindeki yerini tespit etmek, ceza miktarlarının alt ve üst limitlere yakınsama durumunu gözlemlemek ve iller arası uygulama farklılıkları olup olmadığını belirlemektir. Piyasada güvenli ürün arzının sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesinde önemli bir idari yaptırım olan para cezalarının uygulanmasında iyileştirme alanlarının belirlenmesi için de bu çalışmada ortaya konan tespitlerden faydalanılabilecektir.

Araştırma yöntemi olarak, 1 Ocak 2015 ve 31 Aralık 2021 tarihleri arasında STB sorumluluk alanında bulunan sanayi ürünlerine ilişkin yürütülen PGD faaliyetleri incelenmiştir. STB il müdürlükleri eliyle yürütülen bu faaliyetler sonucunda uygulanan 6.071 adet IPC uygulaması çalışma evrenini oluşturmaktadır. İdari para cezalarına ilişkin veriler STB denetim veri tabanlarından elde edilmiştir. Analize konu çalışma evreninden elde edilen örnekleme ilişkin veriler öncelikle Box-Plot yöntemi ile uç değer oluşturma ve dağılım durumları incelenerek yorumlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümde piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri tanımlanarak, ürün güvenliği konusunun ülkemizdeki tarihsel gelişimine konuyla ilgili yasal mevzuat bağlamında yer verilmiştir. Ayrıca IPC kavramı bu bölümde ele alınarak, PGD faaliyetleri kapsamında IPC uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm, konuyla ilgili yürütülen saha çalışmasına ayrılmıştır. Buna göre gözlem aralığında elde edilen veri seti ve araştırma yöntemi tanımlanmış, yürütülen analizlere detaylı şekilde yer verilmiştir. Son bölümde ise saha çalışmasından elde edilen analiz sonuçları doğrultusunda PGD faaliyetleri sırasında uygulanan idari para cezalarının alt limitlere yakınsamasının nedenleri tartışılmış, il müdürlükleri arasındaki uygulama farklılıklarının giderilmesinde iç denetimin rolü ele alınmış ve geleceğe ilişkin iyileştirme önerileri sunulmuştur.

2. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ FAALİYETLERİNDE İDARİ PARA CEZALARI

2.1. Piyasa Gözetimi ve Denetimi (PGD) Kavramı

Piyasa gözetimi ve denetimi (PGD) faaliyetleri, piyasaya giriş yapan ürünlerin ilgili yasal mevzuatlara ve belirtilen standartlara uygun üretilmiş olduğunun teyit edilmesi ve ürünlerin güvenli ürün kavramı altında takip edilerek saptanması amacıyla düzenli denetimlerin yürütülmesi ve ticari aktörlerin haksız rekabetten korunmasıdır (Morgül, 2020). Piyasada arz edilen ürünlerin tüketici sağlığı ve çevre üzerindeki etkileri kapsamında takip edilmesi olarak da tanımlanabilecek PGD kavramı, bağlı olduğu yasal dayanaklar ve yükümlülükler çerçevesinde piyasada yer alan ürünlerin güvenli ürünler olması amacıyla yürütülen işlemler ve aykırılık veya güvensizlik durumlarında uygulanacak yaptırımları içermektedir. Bu bağlamda piyasada tüketici menfaatleri korunurken, ürününde var olan kusurlar ile birlikte arz faaliyetini sürdüren ve buna bağlı olarak haksız rekabet yaratan sorumlulara idari yaptırımlar uygulanmaktadır. PGD faaliyetlerinin etkin yürütülmesi sonucunda haksız rekabetin önlenmesi ve ekonomik hayatın düzen içinde yürütülmesi sağlanmakla birlikte güvensiz ürünlerden kaynaklanacak kamusal ve kişisel zararların önüne geçilmektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından 26 Temmuz 2016 tarihinde Avrupa Birliği (AB) Resmi Gazetesi'nin C 272 sayısında yayınlanan "Avrupa Birliği ürün kurallarının uygulanmasına ilişkin Mavi Rehber / Blue Guide (2016)", PGD'nin amacını şu şekilde tanımlamıştır; "Piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerinin temel amacı ürünlerin piyasaya başta insan sağlığı, can ve mal güvenliğini temin edecek şekilde arz edilmesini sağlamaktır. Böylece güvensiz ürünlerin tüketiciye ulaşması engellenmekte, bu ürünlerin yol açtığı haksız rekabet önlenerek piyasada adil rekabet ortamının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. PGD, ürünün orijinine bakılmaksızın tek pazar boyunca ürünlerin eşdeğer bir koruma seviyesine sahip

olmasını sağlarken malların tek Pazar içerisinde serbest dolaşımını kısıtlamaz. Ayrıca, PGD, iktisadi işletmecilerin çıkarları için önemlidir çünkü haksız rekabeti ortadan kaldırmaya yardımcı olur” (AB Komisyonu, 2016).

İlgili tanımlamadan görüldüğü üzere yeni yasal çerçeve ile birlikte PGD faaliyeti yalnızca ürün özelinde bir süreci tanımlamanın ötesinde sosyal, ekolojik ve ekonomik çevreler üzerinde de etkisi olduğu düşünülen bir süreç ve bu çevrelerde ürün güvenliğine bağlı oluşabilecek riskleri en aza indirmek amacıyla yürütülen bir faaliyet olarak daha bütüncül bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Türkiye’de tüketicinin korunmasına yönelik olarak PGD kapsamında değerlendirilebilecek ilk faaliyetler 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” ile birlikte 1995 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle ülkemiz ve AB arasında ilerleyen fasıl çalışmaları kapsamında doğrudan ürün güvenliğini konu alan ilk kanun olan 4703 sayılı “Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun” 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun, ürün güvenliği bağlamında ilk çerçeve kanun özelliği taşımaktadır.

4703 sayılı Kanunda PGD kavramı; *“yetkili kuruluşlar tarafından, ürünün piyasaya arzı veya dağıtım aşamasında veya ürün piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun olarak üretilip üretilmediğinin, güvenli olup olmadığının denetlenmesi veya denetletirilmesi”* şeklinde açıklanmıştır. Söz konusu tanım, bahse konu ürünlerin mevcut teknik yasal yükümlülüklerine uygun ve güvenli şekilde piyasaya arz edilmesine ilişkin hükmü açıklarken, ilgili Kanunda aynı zamanda güvenli olmayan ürünlerin güvenli hale getirilmesi için gerekli hallerde uygulanacak idari yaptırımlara da yer verilmiştir.

PGD faaliyetleri ve ürün güvenliği bağlamında değişen ihtiyaçlara dair gereksinimlerin 4703 sayılı Kanun ile karşılanamaması sebebiyle 2020 yılında kabul edilen 7223 sayılı “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu” 2021 yılı Mart ayında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun değişikliği ile birlikte ürün güvenliğine ilişkin sorumlu aktörlerdeki sınırlı tanımlamalar yerini daha geniş ve detaylı tanımlamalara bırakırken, aynı zamanda ürün güvenliğine ilişkin yürütülen süreçler detaylandırılmış ve her bir alt sürece ilişkin sorumluluklar daha sistematik ve risk tabanlı bir yaklaşımla ortaya konulmuştur. 7223 Sayılı Kanun’da PGD kavramı; *“ürünlerin ilgili teknik düzenlemesi veya genel ürün güvenliği mevzuatında belirtilen gereklere uygun olmalarını sağlamak ve bu mevzuat kapsamında yer alan kamu yararını korumak amacıyla yetkili kuruluşlar tarafından yürütülen faaliyetler ve alınan tedbirler”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Yeni Kanun ile birlikte ürün güvenliğine ilişkin kavram genişletilerek doğrudan aktörlerin tanımlanması yerine PGD sürecinin esas tanımlamaya dahil edilmiştir. Ayrıca kamu yararı kavramının tanımlamaya eklenmesi ile yalnızca güvenli ürün kavramının ötesinde kamusal zarara neden olan her türlü durum esasen PGD faaliyetlerine dahil edilmiştir. Nitekim yeni Kanun ile birlikte yükümlülüklerini yerine getirmeyen sorumlulara uygulanacak idari yaptırımlar ve ürünün uygunluğunda ilişkin süreçler detaylandırılmıştır.

2.2. Türkiye’de Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetlerine İlişkin Temel Düzenlemeler

Ülkemizde yürütülen ürün güvenliğine ilişkin faaliyetlerin hukuki anlamda oldukça eski bir geçmişi bulunmaktadır. Bu kapsamda 1930 yılında yürürlüğe giren 1705 sayılı “Ticarette Tağşişin Men’i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun”, esasında ürün güvenliğine ilişkin olmakla birlikte ilerleyen yıllarda PGD faaliyetlerinin ulusal mevzuat anlamında temelini oluşturmaktadır. 1995 yılında yürürlüğe giren 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” ülkemiz ulusal mevzuatı açısından piyasa gözetimi ve denetimine konu ilk yasal kaynaktır. Özellikle AB üyelik süreci kapsamında ülkemizin Gümrük Birliği’ne dahil olması ile birlikte PGD faaliyetlerinin yasal mevzuat karşılıklarının oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda ilk PGD faaliyetlerine ilişkin mevzuat 2002 yılında 4703 sayılı Kanun eliyle oluşturulurken izleyen yıllarda bu Kanun’un ihtiyaçları karşılayamaması nedeniyle 12 Mart 2022 tarihinde bir yıl sonra yürürlüğe girmek üzere 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. PGD faaliyetlerine konu yasal düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir:

- **Kabahatler Kanunu**³; PGD faaliyetleri kapsamında tespit edilen uygunsuzluğa konu sorumluların eylemleri “kabahat” olarak tanımlanmakta ve bu kapsamda ilgili Kanun müeyyideleri uygulanmaktadır.
- **Mülga 4703 sayılı Kanun ve yürürlükteki 7223 sayılı Kanun**; Her iki Kanun da düzenlendiği alan açısından çerçeve Kanun olma özelliği göstermektedir. Söz konusu Kanunların temel amacı ürün güvenliği alanının düzenlenmesi ve yetkili kuruluşlarca çıkarılacak düzenlemelere hukuki dayanak oluşturmasıdır.
- **Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmelikleri**; PGD faaliyetlerinde sorumlu her bir yetkili kuruluş ilgili çerçeve Kanuna bağlı olarak kendi yönetmeliklerini çıkartmaktadır. Hali hazırda ülkemizde PGD faaliyetleri konu ve

³ 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5326.pdf>

ürün grubu olarak ayrıştırılmış dokuz farklı yetkili kuruluş tarafından yürütülmektedir (GÜBİS, 2022). Ticaret Bakanlığı ise söz konusu kuruluşlar arasında koordinasyon görevini yürütmektedir.

- **Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği⁴**; Yürürlükte bulunan PGD mevzuatında yer almayan hükümler ve durumlar için uygulanacak hukuki konuları içermektedir.
- **Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşlar Yönetmeliği⁵**; Avrupa Komisyonu'na bildirim yapılan Uygunluk Değerlendirme ve Onaylanmış Kuruluşların yetki ve sorumluluklarının düzenlendiği yönetmeliktir.
- **Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik⁶**; PGD'nin ulusal ve uluslararası koordinasyonu ile iş birliğine ve piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri kapsamında yapılacak bildirimlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla yürürlüğe girmiştir.
- **“CE” İşareti Yönetmeliği⁷**; “CE” işaretinin ürünlere ilişitirilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Görüldüğü üzere PGD faaliyetlerinin düzenlendiği pek çok farklı hukuki dayanak bulunmakta olup bu durum esasında ilgili faaliyetin çok yönlülüğü ile doğrudan ilişkilidir. Yukarıda sayılan PGD faaliyetlerini düzenleyen mevzuatların yanı sıra düzenlenmiş alanda yer alan pek çok ürün grubuna yönelik farklı alt düzenlemeler bulunmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB) sorumluluk alanına giren ürün gruplarına ilişkin yönetmelikler STB internet sayfası⁸ üzerinden erişime açıktır.

2.3. Kabahat Kavramı ve Kabahatler Kanunu

Bu çalışmanın konusunu oluşturan idari para cezaları, piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri kapsamında hüküm altına alınan mevzuat gereklilikleri bağlamında kabahat tanımında ele alınan durumlar karşısında uygulanan idari yaptırımlardır. Çalışma gözlem aralığında yürürlükte olan 4703 sayılı Kanun kapsamında belirtilen hükümleri yerine getirmeyen sorumlulara ilişkin İPC süreçleri Kabahatler Kanunu temelinde yürütülmektedir. Kabahat kavramına ve varlığında uygulanacak hükümlere 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda yer verilmekte olup ilgili Kanun'da kabahat kavramı şu şekilde tanımlanmıştır; “*Kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık*”. Söz konusu tanımlama ile idari yaptırım kabahate ilişkin durumlarda ele alınan bir süreç olarak ön plana çıkmış ve ilgili Kanun'da idari yaptırımlar, mali nitelikli ele alınan uygulamalar, bir başka ifadeyle *idari para cezaları ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi* şeklinde idari yaptırım türü olarak açıklanmıştır (Mecit, 2015).

Mevcut toplumsal esenliğin varlığının korunması amacıyla yaptırıma konu davranışlar, ilgili hukuk mevzuatlarında yaşanan gelişmelere dayalı olarak suç ve kabahat olarak iki farklı tanım altında gruplanmaktadır. Bu kapsamda söz konusu tanımlar esasında kanun koyucu tarafından korunan hak ve yararların toplum açısından değeri, yaptırıma konu eylemin biçimi ve eylemi gerçekleştiren sorumluların gösterdiği ahlaki kötülük yoğunluğu, eylemin suç veya kabahat olarak tanımlanmasında esas teşkil eden hususlardır. Yoğunluğu yüksek olan eylemler “ceza” olarak sınırlandırılabilirken daha az yoğunluktaki eylemler ise “kabahat” olarak sınıflandırılabilir (Çelikkilek, 2010).

Kabahat eylemi Türk hukuk sistemi içerisinde ilk defa 765 sayılı “Türk Ceza Kanunu” içinde tanımlanmış ve “*hafif hapis, hafif para cezası ve belirli bir meslek veya ticari faaliyetten men cezasını gerektiren eylem*” şeklinde ifade edilmiştir. Sonrasında yürürlüğe giren 5237 sayılı “Türk Ceza Kanunu” kapsamında kabahat ilişkin fiillere yer verilmediğinden ilgili kavram 5326 sayılı “Kabahatler Kanunu” aracılığıyla ele alınmıştır (Bardakçı, 2006).

İdari para cezalarına konu teşkil eden dayanak olan Kabahatler Kanunu'nda⁹ bir idari yaptırım türü olarak idari para cezaları, “*...kabahatler karşılığında uygulanacak idari yaptırımlar; idari para cezası ve idari tedbirlerden ibarettir...*” şeklinde tanımlanmıştır. Söz konusu Kanun'da İPC'lerin maktu ve nispi olarak uygulanabileceği hüküm altına alınırken temel olarak İPC'lerin belirli bir kabahate konu olduğunu ve ilgili kabahate ilişkin olarak Kanun'da belirtilen sınırlar içinde idarenin takdir yetkisiyle yaptırım uygulandığına vurgu yapılmıştır.

⁴Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210311-18.htm>

⁵Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşlar Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.4022.pdf>

⁶ Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210710-21.pdf>

⁷ “CE” İşareti Yönetmeliği; <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.4021.pdf>

⁸ Ürün Grubu Yönetmelikleri; <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/yonetmelik>

⁹ 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5326.pdf>

2.4. İdari Para Cezaları

İdari para cezaları, kanun ile düzenlenen kabahati işleyen faile yine kanunda yer alan miktardaki para cezasının yetkili idare tarafından uygulandığı bir yaptırım türüdür (Aslan, 2014). Anayasa Mahkemesi tarafından alınan bir kararda idari para cezası (İPC) kavramı¹⁰; “*Toplumsal düzene aykırılık oluşturan eylemler nedeni ile yasanın açıkça izin verdiği durumlarda idarenin yargı organına başvurmadan kendisinin bizzat uyguladığı ve bir miktar paranın alınması biçiminde gerçekleşen mali nitelikli yaptırımlar*” olarak tanımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, İPC’lerin kural olarak belirli bir kanuna ilişkin olması ve ilgili İPC’ye ilişkin uygulama yetkilisi idareye açıkça kanunda yer verilmesi gerektiğini hüküm altına almıştır.

İPC uygulamaları mevcut idari düzenin korunması amacıyla uygulanmaktadır. Bu kapsamda ilgili idare mevcut düzenin varlığını korumak veya fiillere bağlı olarak kaybolan düzenin olması gereken haline getirmek amacıyla pek çok hak ve yetkiyi kullanmaya haizdir. Bu şekilde sorumlular düzen içinde göstermiş oldukları ihmalkârlıklarına ilişkin uyarılmakta ve düzene davet edilmektedirler. İPC uygulamalarının kanuni bir dayanağının olması gerekmektedir. Sadece bağlı kanunda açıkça belirtilen durumlar için idare İPC uygulamalarına başvurabilmektedir (Çoban, 2009).

İPC uygulamaları genel olarak herhangi bir yargı merciine başvuru yapılmaksızın ve doğrudan idare tarafından cezanın verilmesine imkân tanır. İdari para cezaları, gerçekleştirilen kabahatin boyutu veya sorumlunun ekonomik durumunda bağımsız olarak doğrudan sabit meblağ olarak belirlenebileceği gibi alt ve üst aralıklı cezaların uygulandığı durumlarda, verilen zararın boyutu, sorumlunun kusur boyutu ve ekonomik durumu ceza miktarını belirlenmesinde esas alınmaktadır (Mecit, 2015).

İdari para cezalarının ne şekilde ele alınacağı Kabahatler Kanunu 17 nci maddesinde belirtilmiş olup ilgili maddede ifade edildiği üzere maktu veya nispi şekilde uygulanması mümkündür. Ayrıca yine aynı maddede kabahate konu bir eylem karşısında sorumlulara uygulanacak idari para cezasının alt ve üst sınır belirlenmek suretiyle de uygulanabileceği ifade edilmiştir.

Gerek mülga 4703 sayılı Kanun gerekse de yürürlükte bulunan 7223 sayılı Kanun genel ürün güvenliği açısından kabahate konu eylemlerin nispi idari para cezaları ile yaptırıma tabi kılınmıştır. Bu bağlamda sorumluluk alanı içerisinde ilgili kanunları yürütmekle sorumlu idareler kabahate konu eylemleri ele alırken cezanın tespit edilmesinde sayılan somut unsurları göz önünde bulundurmaları Kabahatler Kanunu ile emir altına alınmıştır.

2.5. Piyasa Gözetimi ve Denetimi Kapsamında İdari Para Cezaları

İdari para cezaları, pek çok farklı kabahate ilişkin kanuni dayanaklara göre uygulanan bir idari yaptırım türü olmakla birlikte Piyasa Gözetimi ve Denetimi (PGD) faaliyetleri sonucu ilgili mevzuat hükümleri bağlamında uygunsuzluk veya güvensizlik tespit edilen durumlar için de uygulanabilmektedir.

4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun, PGD faaliyetleri kapsamında ele alınan ürünlerin piyasaya arz noktasında sağlaması gereken koşulları, üreticinin uyması gereken mevzuat hükümlerini ve uygunluk değerlendirme kuruluşları ile onaylanmış kuruluşların faaliyetlerini yürütürken uyması gereken koşulları topluca ele almaktadır. Bu duruma bağlı olarak ilgili Kanun’da her bir aktöre ilişkin farklı İPC hükümleri tayin edilmiştir (Aslan, 2014).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sorumluluğunda yer alan sanayi ürünlerine yönelik gerçekleştirilen PGD faaliyetleri, Bakanlığın taşra teşkilatını oluşturan 81 il müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmada STB il müdürlükleri tarafından 4703 sayılı Kanun kapsamında üreticilere ve dağıtıcılara yönelik uygulanan idari para cezaları konu edilmiştir. Bu bağlamda üreticilere yönelik uygulanan idari para cezalarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Aslan, 2014);

- Piyasaya teknik düzenlemesine uygun olmayan ürün arz etmek,
- Piyasaya güvenli olmayan ürün arz etmek,
- Ürünün öngörülen kullanım süresi içinde, yeterli uyarı olmaksızın fark edilemeyecek nitelikteki riskleri hakkında tüketicilere gerekli bilgiyi sağlama yükümlülüğüne aykırı hareket etmek,
- Riskleri önlemek amacı ile ürünlerin toplatılması ve bertaraf işlemi de dahil olmak üzere gerekli önlemleri almak yükümlülüğüne aykırı hareket etmek,

¹⁰ Anayasa Mahkemesi Kararı, 23.05.2001, E. 01/232, K. 01/89 ,

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2001-89-nrm.pdf>

- Ürüne ilişkin ilgili teknik düzenlemede belirtilen tüm belgeleri gerekli sürelerde muhafaza etmemek ve talep halinde yetkili kuruluşa ibraz edememek,
- Uygunluk işaretinin veya uygunluk değerlendirme işlemleri sonucunda verilen belgeleri tahrif veya taklit etmek, usulüne uygun olmadan kullanmak.

Bu eylemleri gerçekleştiren üreticiler 4703 sayılı Kanun kapsamında İPC yaptırımına maruz kalmaktadırlar. İlgili Kanun'da dağıtıcı ise; “*Ürünün tedarik zincirinde yer alan ve faaliyetleri ürünün güvenliğine ilişkin özelliklerini etkilemeyen gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda ilgili Kanun'da dağıtıcıya ilişkin hüküm altına alınan idari para cezalarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Aslan, 2014);

- Sahip olduğu bilgiler çerçevesinde, güvenli olmadığını bildiği ürünleri piyasaya arz etmek,
- Faaliyetleri çerçevesinde, ürünlerin taşıdığı riskler ve bu risklerden korunmak için alınması gereken önlemler hakkında ilgililere bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmemek.

3. İDARİ PARA CEZALARINA İLİŞKİN SAHA ÇALIŞMASI

Bu bölümde, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB) il müdürlükleri tarafından sanayi ürünlerine ilişkin yürütülen Piyasa Gözetimi ve Denetimi faaliyetleri sonucunda uygulanan idari para cezaları analiz edilmiştir. Bu kapsamda 4703 sayılı “*Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun*” kapsamında STB il müdürlükleri tarafından denetimlerde uygulanan “*Teknik Düzenlemeye Aykırılık (TDA)*” ve “*Güvensizlik*” durumundaki idari para cezaları incelenmiştir. Yürütülen analiz çalışmasının temel amacı PGD faaliyetleri sonucunda uygulanan idari para cezalarının mevzuatta belirtilen limitler içerisindeki yerini tespit etmek, ceza miktarlarının alt ve üst limitlere yakınsama durumunu gözlemek ve iller arası uygulama farklılıkları olup olmadığını belirlemektir.

Bu kapsamda, 1 Ocak 2015 ve 31 Aralık 2021 tarihleri arasında STB sorumluluk alanında bulunan sanayi ürünlerine ilişkin yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda uygulanan 6.071 İPC uygulaması çalışma evrenini oluşturmaktadır. İdari para cezalarına ilişkin veriler STB denetim veri tabanlarından elde edilmiştir. Analize konu çalışma evreninden elde edilen örnekleme ilişkin veriler öncelikle Box-Plot yöntemi ile uç değer oluşturma ve dağılım durumları incelenerek yorumlanmıştır.

3.1. Veri Seti

Belirtilen gözlem aralığında STB veri tabanları üzerinden yapılan sorgulamalar sonucunda elde edilen çalışma evreni, söz konusu aralıkta yürürlükte bulunan 4703 sayılı Kanun'un çerçevesini belirlediği çeşitli durumlar için farklı İPC sınırları barındırmakta ve buna bağlı olarak farklı uygulamaları içermektedir. Bu noktada analiz kapsamında ele alınan temel İPC'ler ilgili Kanun'da anılan 12 nci madde birinci fıkrası *a* ve *b* bentlerinde geçen, özetle “*Teknik Düzenlemeye Aykırılık*” ve “*Güvensizlik*” durumlarına ilişkin uygulanan İPC'lerdir. Dolayısıyla gözlem aralığında anılan iki farklı İPC'ye ilişkin yapılan sınıflandırma sonucunda çalışma örnekleme 5.106 farklı İPC uygulamasından oluşmaktadır. Veri setinin analize hazırlanması aşamasında gözlem aralığının farklı yıllardan oluşması nedeniyle yıllar arasında belirlenen İPC limitleri arasında yeniden değerlendirme oranına¹¹ bağlı olarak oluşan farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu farklılığın önüne geçilmesi amacıyla her bir yıla ilişkin gözlem 2021 yılındaki ceza limitlerine¹² ulaşacak şekilde yıllara özgü yeniden değerlendirme oranları ile yeniden hesaplanmıştır.

3.2. Araştırma Soruları

Çalışma kapsamında cevaplanmak istenen temel araştırma sorusu İPC uygulamalarının iyileştirilme ihtiyacı üzerine yöneltilmiş olup öncelikle uygulamaya ilişkin veriler analiz kapsamında oluşturulan araştırma sorularına yönelik sınımalara tabi tutulmuştur. Bu bağlamda araştırma sorusundan hareketle gözlem aralığındaki veri setlerinin herhangi bir uç değer oluşturma durumlarını ölçmek ve olası aşağı veya yukarı yönlü eğilimlerini tespit edebilmek amacıyla araştırma soruları önermelere dönüştürülmüştür. Buna göre aşağıda yer alan araştırma soruları irdelenecektir.

¹¹Yeniden Değerleme Oranı; Yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dâhil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Türkiye İstatistik Kurumunun Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranı ele alınan ve izleyen yılda uygulanacak artırıma ifade eden orandır. (Vergi Usul Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.213.pdf>)

¹² 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun kapsamında 2021 yılında uygulanan İPC alt ve üst limitleri, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/12/20201231M4-12.htm>

S1: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda tespit edilen teknik düzenlemeye aykırılıklara ilişkin uygulanan idari para cezaları istatistiksel olarak alt limitlere yakınsamaktadır.

S2: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda tespit edilen güvensizliğe ilişkin uygulanan idari para cezaları istatistiksel olarak alt limitlere yakınsamaktadır.

S3: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda uygulanan idari para cezalarında iller arası uygulama farklılıkları bulunmaktadır.

Söz konusu sorular eliyle gözlem aralığında yer alan ve çalışma örneklemini oluşturan veri setleri analize konu edilerek uygulanan yöntem ile mevcut İPC uygulamaları incelenmiştir.

3.3. Örnekleme İlişkin Temel İstatistikler

Çalışmaya konu örnekleme ilişkin temel istatistik bilgileri Tablo 1’de paylaşılmış olup esasında gerek teknik düzenlemeye aykırılık durumuna ilişkin ceza uygulamalarında gerekse de güvensizliğe ilişkin ceza uygulamalarında medyan değerinin 2021 yılına uyarlanmış ceza değerleri bağlamında alt sınır değerlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca ortalama değerlerin alt sınır değere olan konum yakınlığı, uygulamalarda çoğunlukla alt sınırdan cezaların uygulandığını göstermektedir.

Tablo 1. İPC Örneklemine İlişkin Temel İstatistik Tablosu

İstatistikler	Tüm İPC Uygulamaları	Teknik Düzenlemeye Aykırılık (TDA)	Güvensizlik
		12/A İPC	12/B İPC
<i>Ortalama</i>	₺23.662	₺8.889	₺38.471
<i>Standart Hata</i>	₺219	₺61	₺127
<i>Ortanca</i>	₺21.229	₺7.577	₺35.991
<i>Standart Sapma</i>	₺15.629	₺3.083	₺6.437
<i>Örnek Varyans</i>	₺244.261.787	₺9.504.836	₺41.431.730
<i>Basıklık</i>	-0,75968	16,62849	21,08747
<i>Çarpıklık</i>	0,34967	3,36195	4,27834
<i>Aralık</i>	₺97.393	₺36.069	₺68.977
<i>En Küçük</i>	₺7.575	₺7.575	₺35.991
<i>En Büyük</i>	₺104.968	₺43.644	₺104.968
<i>Toplam</i>	₺120.819.415	₺22.719.235	₺98.100.180
<i>Gözlem Sayısı</i>	5.106	2.556	2.550

Veri seti özelinde değerlendirilmesinde yarar görülen bir diğer alt kırılım ise ürün grubu bazında uygulanan İPC uygulama dağılımıdır. Ürün grubu kavramı benzer mevzuat hükümlerine tabi olan ve kabaca çalışma prensipleri ve güvenlik gereksinimleri benzer olan ürünleri ifade etmek için kullanılan bir toplulaştırma yöntemidir. Bu kapsamda piyasaya yeni girmiş bir ürünün özellikleri değerlendirilerek hangi ürün grubuna girmesi gerektiği ve hangi teknik gereksinimleri olması gerektiğinin belirlenmesi kolaylaşmaktadır. Çalışmaya konu gözlem aralığında STB veri tabanlarında tanımlanmış 14 farklı ürün grubuna ilişkin İPC uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamalara ilişkin bilgiler Tablo 2’de sunulmaktadır:

Tablo 2. Ürün Grubu Kırılımda Gözlem Aralığında Uygulanan Tüm İPC Uygulamaları

Ürün Grubu	İPC Uygulama Sayısı	Toplam İPC Tutarı*
<i>Aeresol Kaplar</i>	7	₺64.408
<i>Asansör</i>	2.420	₺70.434.051
<i>ATEX Ürünler</i>	6	₺77.879
<i>Basınçlı Ekipmanlar</i>	89	₺2.803.561
<i>Elektrikli Ekipmanlar</i>	1.246	₺27.199.874
<i>Enerji Verimliliği</i>	55	₺725.934
<i>Gaz Yakan Cihazlar</i>	153	₺4.768.082
<i>Kazanlar</i>	19	₺179.661
<i>Makineler</i>	746	₺7.403.564
<i>Otomotiv</i>	339	₺6.782.944
<i>Pil ve Aküler</i>	1	₺7.576
<i>Piroteknik Ürünler</i>	3	₺23.405
<i>Taşınabilir Basınçlı Ekipmanlar</i>	3	₺76.176
<i>Zorunlu Standart-Düzenlenmemiş Alan</i>	10	₺145.465
<i>Belirlenemeyen Ürün Grubu</i>	9	₺126.834
TOPLAM	5.106	₺120.819.415

*İPC tutarları 2021 yılına yeniden değerlendirme oranı bağlamında uyarlanmıştır.

Tüm dışsalıklar bir kenara bırakıldığında temel istatistik bilgileri bize İPC uygulamalarının alt ceza sınırlarına yakınsama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak bu durumun istatistiksel olarak değerlendirilmesi amacıyla analiz bölümünde Box-Plot yöntemi uygulanmış olup söz konusu yöntem alt sınıra olan yakınsama hakkında daha detaylı bir gösterim sunmaktadır. Söz konusu alt sınıra yakınsama durumunun temelinde, özellikle asansör ürün grubu bağlamında uygulanan İPC uygulamalarının asansör başına uygulanıyor olması nedeniyle herhangi bir sorumluya uygulanan İPC tutarının söz konusu asansörlerin kullanımında olduğu ikametgâh alanındaki tüm asansörlerin sayısı ile çarpılıyor olması durumu yer almaktadır. Asansörlere ilişkin uygunsuzluk durumu ilgili seri, marka ve modeldeki tüm asansörlere ilişkin uygunsuzluklara işaret ediyor olması ve ikametgâh da bulunan tüm asansörlerin üreticinin ürünü olması bu durumu ortaya çıkartmaktadır. Nitekim bu durum yarattığı sonuç tüm İPC uygulamaları içerisindeki Asansör İPC uygulama ağırlığının yüksek olmasının bir yansımasıdır.

3.4. Metodoloji

Çalışma kapsamında yöneltilen araştırma sorularının gerekliliği her ne kadar temel istatistik ve konum bilgilerinden dahi anlaşılır olsa da hali hazırda uygulama bağlamında oluşan uç değerlerin ve dağılımın yönü hakkında daha detaylı bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda veri setine yönelik olarak keşifsel veri analizi yöntemleri bağlamında uygulanan Box-Plot (Kutu Grafiği) Yöntemi¹³ esas alınmıştır. Keşifsel veri analizi yaklaşımı, betimleyici istatistik araçlarını kullanmakta olup betimleyici istatistik kavramı esasında çıkarımsal istatistikten farklı olarak herhangi bir veri setinin irdelenmesinde doğrudan hipotez testleri veya kestirimde bulunmak amacıyla bulunmayan ve görselleştirmeye dayalı olarak istatistik konum bilgilerinden yararlanılan metotlar için kullanılan genel bir ifadedir (Vikipedi, 2022). Her ne kadar bu durum bilimsel bağlamda beraberinde belirli sorgulamaları getirirse de özellikle ana kütle dağılımının ve gruplar arasında dağılım farklılığının tespit edilmesinde veri analizinde çok sık kullanılan bir yöntemdir.

Keşifsel veri analizi, bir grup sayı içinde gizlenebilecek kalıpları belirlemek için istatistiksel tekniklerin kullanılmasını içermektedir. Bu tekniklerden biri, veri gruplarını görsel olarak özetlemek ve karşılaştırmak için kullanılan kutu grafiği yöntemidir. Kutu grafiği, bir veri setine ilişkin dağılımı düzeyini, yayılmasını ve simetrisini iletmek için medyanı, yaklaşık çeyrekleri ve en düşük ve en yüksek veri noktalarını kullanır (Tukey, 1977). Ayrıca, aykırı veri değerlerini belirlemek için filtrelenebilmekte ve kolayca oluşturulmaktadır. İlgili yöntemi kullananların karmaşık tablolardaki verilerin yorumlanmasını geliştirmek için kutu grafiklerini kullanan çok sayıda disiplin ve çalışma bulunmaktadır (McGill v.d., 1978).

¹³https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/129670/mod_resource/content/0/Veri%20Analizi%204.%20Hafta.pdf

Araştırma sorularına cevap bulabilmek amacıyla uç değer hesaplama ve dağılım eğiliminin görselleştirilmesi yöntemlerinden, verinin merkezi yayılım ölçütleri içerisinde pozisyonuna göre uç değerleri gösteren Box Plot Yöntemi kullanılmıştır (Ovla ve Taşdelen, 2012). Bu yöntem basit anlamda, herhangi bir serinin medyan değeri, birincil çeyreklik ve üçüncül çeyreklik değerlerine ilişkin parametrik ölçütler aracılığıyla sınır düzlemlerini belirlemekte, bu değerlere bağlı olarak alt ve üst sınırlar hesaplamakta ve bu değerler dışında kalan değerler uç değer olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda söz konusu yöntem sonucu elde edilen grafik ana kütle dağılımının yönü hakkında sonuç ortaya koymaktadır. Bu kapsamda şu tanımların bilinmesi önemlidir (Özsoy, 2018):

- **Medyan (Q2):** Herhangi bir serinin büyükten küçüğe sıralandığında ortanca değerinde yer alan değeri ifade eder.
- **Birincil Çeyrek (Q1):** Ortanca değerinin altında kalan değerlerin ortanca değerini ifade eder.
- **Üçüncül Çeyrek (Q3):** Ortanca değerinin üstünde kalan değerlerin ortanca değerini ifade eder.

Bu yöntem aracılığıyla alt ve üst sınırlar Denklem 1 ve 2'ye göre şu şekilde hesaplanmaktadır (Aksaraylı, 2022);

$$\text{Alt Sınır} = Q1 - 1,5 (Q3 - Q1) \quad (1)$$

$$\text{Üst Sınır} = Q3 + 1,5 (Q3 - Q1) \quad (2)$$

Söz konusu metod aracılığıyla herhangi bir gözlemin, kümenin genelinden farklılaşıp farklılaşmadığı basit istatistik yöntem ile tespit edilmeye çalışılmaktadır. Veri görselleştirme bu tür analizlerde önem arz ettiğinden matematiksel hesaplama sonuçları ve değerleri ilgili metodun grafik gösterimi ile sunulmaktadır.

3.5. Analiz ve Bulgular

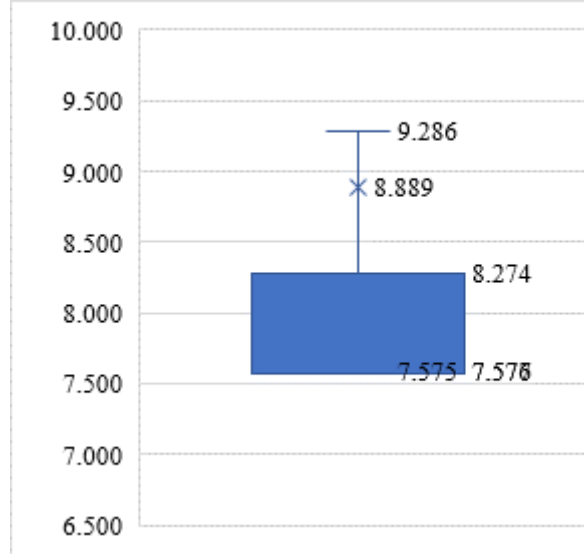
Veri analizi kapsamında araştırmacıların sıklıkla başvurduğu yöntemler ana kütleyle bağlı veriler eliyle belirli kestirimlerin yapılması veya ana kütlelerin tanımlanmasına ilişkin yürütülen çalışmalardan oluşmaktadır. Araştırmacının istatistiksel metod belirlemede kullandığı yöntemler doğrudan veri tipine ve veri setine bağlı olarak belirlenmekte ve bu olgulara uygulanabilen analiz yöntemleri testlere konu edilmektedir. Bu kapsamda çalışma bağlamında incelenen idari para cezalarının uygulama eğilimleri tekil bir değişken setinden oluşmakta ve çıkarımsal istatistik araçlarının kullanılmasına imkân vermemektedir. Bu nedenle araştırma yöntemi olarak Box Plot yöntemi tercih edilmiş ve veri setine söz konusu yöntem uygulanmıştır. Bu bölümde sırasıyla 4703 sayılı Kanun kapsamında uygulanan teknik düzenlemeye aykırılık ve güvensizlik hükümlerine ilişkin alt kırılımlara seçilen analiz yöntemi uygulanmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan örneklem kümesinde, 2015 Ocak ve 2021 Aralık ayları arasında sanayi ürünlerine yönelik piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri sonucunda tespit edilen uygunsuzluklara ilişkin 4703 sayılı Kanun kapsamında uygulanan idari para cezaları yer almaktadır. Her ne kadar 4703 sayılı Kanun kapsamında önceki bölümlerde açıklandığı üzere idari para cezaları çeşitlilik arz etse de gözlem aralığında gözlem yoğunluğu en yüksek olan hükümler örneklemi oluşturmakta olup diğer hukuki dayanaklar örneklem dışı bırakılmıştır. Örneklem büyüklüğü 5.106 adet İPC uygulamasından oluşmakta olup söz konusu örneklemde iki farklı İPC hükmüne ilişkin veriler yer almaktadır. Bu kapsamda sırasıyla çalışmaya konu, “Teknik Düzenlemeye Aykırılık” ve “Güvensizlik” alt kırılımları incelenecek olup her bir alt kırılım da kendi içinde il müdürlüğü ortalama İPC uygulama tutarları, ürün grupları ortalama uygulama tutarları bağlamında irdelenecektir.

3.5.1. Teknik Düzenlemeye Aykırılık Kırılımında Box- Plot Analizleri

Teknik düzenlemeye aykırılık (TDA) durumu, STB sorumluluk alanında bulunan herhangi bir sanayi ürününün genel anlamda barındırması gereken temel belge, işaret ve bilgi olgularından hareketle tüketicinin korunmasına ilişkin uygulanan PGD uygulamalarını kapsamaktadır. Söz konusu aykırılık durumuna ilişkin olarak 4703 sayılı Kanun kapsamında 2021 yılında uygulanan İPC sınırları 7.575 TL ile 94.714 TL arasında belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan geçmiş yıllara ilişkin gözlemler yeniden değerlendirilerek 2021 yılına göre düzeltilmiş ve çalışmaya konu edilmiştir. Temel istatistikler bölümünde sunulduğu üzere 2.556 uygunsuzluğa ilişkin olarak ilgili hükümden İPC uygulanmıştır. Bu bölümde öncelikle teknik düzenlemeye aykırılığa ilişkin uygulanan tüm veri setine Box-Plot yöntemi uygulanmıştır.

Grafik 1. Teknik Düzenlemeye Aykırılığa İlişkin Box Plot Grafiği

Grafik 1’de, gözlem aralığında uygulanan teknik düzenlemeye aykırılığa ilişkin idari para cezalarının Box-Plot grafiği gösterilmektedir. Söz konusu grafikte gösterim kolaylığı sağlamak ve grafik temel değerlerinin daha rahat izlenebilmesi amacıyla uç değerler gösterimden çıkartılmıştır. İlgili mevzuat hükmüne ilişkin olarak uygulanan idari para cezalarının 2021 yılına göre düzenlenmiş veri seti ortalama değeri 8.889 TL olup alt kırılıma ilişkin dağılım ortanca değeri 7.577 TL’dir. Dolayısıyla ilgili hükme ilişkin uygulanan idari para cezaları sıklıkla alt sınırdan uygulanmış olup bu durumda uygulanan cezalarının en az yarısının alt sınırdan işlem gördüğü görülmektedir. Buna karşın Grafikte sunulmayan ve 9.286 TL’nin üzerinde kalan yukarı yönlü uç değerler (dağılım özelliği nedeniyle 375 yukarı yönlü uç değer gözlemlenmiştir) ortalamanın yükselmesine ve temel istatistiklerde sunulduğu üzere sağa çarpık bir dağılım oluşmasına neden olmaktadır. Örnekleme ilişkin gözlemden ayrılan bu durumu daha detaylı analiz edebilmek amacıyla TDA kırılımı, il müdürlüğü ve ürün grubu alt kategorilerinde ayrıca analize konu edilmiştir.

STB taşra teşkilatı, yasal mevzuat anlamında aynı kurallara ve müeyyidelere bağlı olarak faaliyet gösterse de her bir aykırılık durumunun barındırdığı farklı öznel durumlar nedeniyle il müdürlükleri arasında oluşan uygulama farklılığı gözlemlenebilmektedir ve bu durum kanundan gelen idarenin takdir yetkisinin bir parçasıdır. İl müdürlüğü faktörünün bir başka etkisi de analize konu veri setinde belirli il müdürlüklerinin uygulama yoğunluğunun yarattığı yanlılık durumudur. 81 il müdürlüğünden ilk 10 tanesi tüm gözlemin %85’ini temsil etmektedir. Dolayısıyla bu yanlılığın yarattığı durumun etkisinin analiz edilmesi önem arz etmektedir. İl müdürlüklerinin uygulama sıklığı ile ortalama İPC uygulaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiş ve korelasyon katsayı değeri $r:0.012$ olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla alt sınırdan İPC uygulama eğilimi ile uygulama sıklığı arasında bir ilişkisellikten söz etmek mümkün değildir.

TDA durumuna ilişkin yürütülen analiz kapsamında irdelenmesinde fayda görülen bir diğer husus ise uygulamaların ürün grupları arasında bir farklılaşma barındırıp barındırmadığıdır. Esasında İl müdürlüğü özelinde olduğu gibi ürün grubu alt kategorilerinde de gözlem yoğunluğu oluşturan belli başlı ürün grupları genel sonuçlarda yanlılığa neden olmaktadır. Bu durumda göz önünde bulundurulması amacıyla ürün grubu kategorileri özelinde İPC uygulamaları analize konu edilmiştir.

Ürün grubu kategorileri bağlamında TDA uygulamaları incelendiğinde il müdürlüğü ve genel değerlendirmeden farklı olarak ürün grupları arasındaki dağılımın şeklen normal dağılım görünümünde olduğu görülmektedir. Herhangi bir uç değer gözlemlenmemekle birlikte üçüncü çeyreklik değerinde üzerinde üç farklı ürün grubunun yer alması daha dengeli bir dağılım görüntüsü oluşmasına katkı sağlamıştır. Ürün grupları özelinde bir diğer önemli bulgu zayıf görünümde olsa da İPC uygulaması sayısı arttıkça uygulanan İPC ortalama ceza tutarının artıyor olmasıdır. Ürün grubu bağlamında İPC Uygulama ve tutarları arasındaki korelasyon katsayısı $r: 0.195$ ’dir.

Gerek il müdürlüğü yanlılığından bağımsız gerekse de ürün grubu alt kategorilerinde incelenen TDA durumuna ilişkin analiz ile gözlem aralığındaki ilgili hüküm kapsamında uygulanan tüm İPC’ler, uygulama bağlamında mevzuatta belirtilen ceza limitlerinin alt sınırına yakınsama eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar belirli alt kategorilerde genel gruptan ayrışmalar gözlemleniyor olsa da TDA durumuna ilişkin olarak İPC tutarlarının

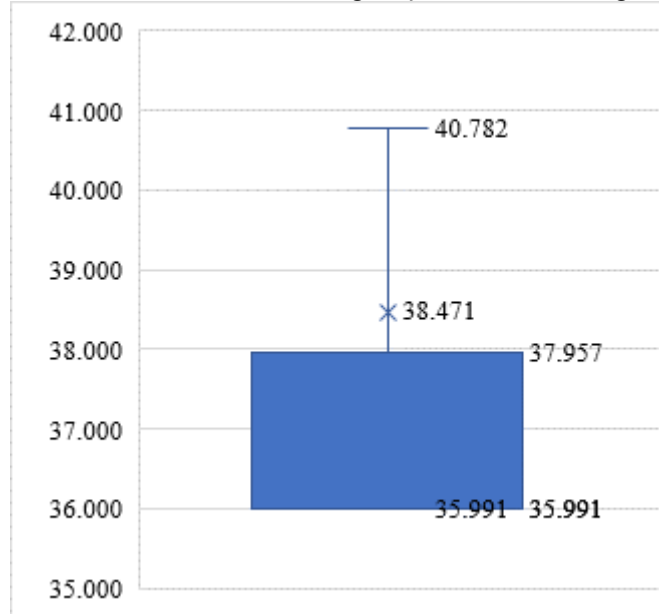
belirlenmesinde metodolojik eksikliğin olduğu ve bu nedenle cezaların çoğunlukla alt sınıra yakın değerler üzerinden uygulandığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bulgulara göre birinci araştırma sorusu olumlu olarak cevaplanmaktadır (C1: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda tespit edilen teknik düzenlemeye aykırılıklara ilişkin uygulanan idari para cezaları istatistiksel olarak alt limitlere yakınsamaktadır).

Gözlem aralığı boyunca TDA durumları bağlamında uygulanan İPC'lerin üçte biri asansör ürün grubuna yönelik uygulanmakta olup söz konusu ürünlerde tespit edilen aykırılıkların esasında aynı ikametgâhta yer alan aynı üreticiye ait asansörleri de içeriyor olması İPC uygulamalarında sorumlular için çarpan etkisi yaratmaktadır. Örneğin herhangi bir ikametgâhta kullanımda olan aynı üreticiye ait dört asansör var ise uygunsuzluk tespiti yapılan durum tüm asansörlere yönelik bağlayıcılık oluşturmakta olup mevzuat gereği İPC uygulaması her bir asansöre özel olarak uygulanmaktadır. Bu durumda üründen sorumlu taraflar cezai konu işleminden dört asansöre ilişkin toplam tutarla işleme tabi tutulmaktadır. Bu durumun sonucu olarak sorumlulara ayrıca ilgili hükümden kesilen cezanın tutarında gerçekleştirilen artışlar, toplam tutarın çarpan etkisi ile sorumlular üzerinde ekonomik anlamda ciddi bir etki yaratmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda söz konusu faaliyetleri yürütmekte yetkili otorite İPC tutarının tayin edilmesinde bu tür durumları da göz önünde bulundurarak temel görevi olan tüketici can ve mal güvenliğini sağlarken ekonomik hayat üzerindeki etkilerini de göz önünde bulundurması pek tabii ki doğaldır.

3.5.2. Güvensizlik Kırılımında Box-Plot Analizleri

Güvensizlik durumu STB sorumluluk alanında bulunan herhangi bir sanayi ürününün genel anlamda mevzuat hükümleri gereğince barındırması gereken genel güvenlik gereksinimlerini karşılayamaması ve tüketici mal ve can güvenliğini tehlikeye sokan durumlara sebebiyet verebilmesine ilişkin olarak tüketicinin korunmasına dair uygulanan PGD uygulamalarını kapsamaktadır. Söz konusu aykırılık durumuna ilişkin olarak 4703 sayılı Kanun kapsamında 2021 yılında uygulanan İPC sınırları 35.991 TL ile 473.577 TL arasında belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan geçmiş yıllara ilişkin gözlemler yeniden değerlendirilerek 2021 yılına göre düzeltilmiş ve çalışmaya konu edilmiştir. Temel istatistikler bölümünde sunulduğu üzere 2.550 uygunsuzluğa ilişkin olarak ilgili hükümden İPC uygulanmıştır. Bu bölümde öncelikle güvensizliğe ilişkin uygulanan tüm veri setine Box-Plot yöntemi uygulanmıştır.

Grafik 2. Güvensizliğe İlişkin Box Plot Grafiği

Grafik 2'de gözlem aralığında uygulanan güvensizlik durumuna ilişkin idari para cezalarının Box-Plot grafiği gösterilmektedir. Söz konusu grafikte gösterim kolaylığı sağlamak ve grafik temel değerlerinin daha rahat izlenebilmesi amacıyla uç değerler gösterimden çıkartılmıştır. İlgili mevzuat hükmüne ilişkin olarak uygulanan idari para cezalarının 2021 yılına göre düzenlenmiş veri seti ortalama değeri 38.471 TL olup alt kırılıma ilişkin dağılım ortanca değeri 35.991 TL'dir. Dolayısıyla ilgili hükme ilişkin uygulanan idari para cezaları sıklıkla alt sınırdan uygulanmış olup bu durumda cezaların en az yarısının alt sınırdan uygulandığı görülmektedir.

Buna karşın grafikte sunulmayan ve 40.782 TL'nin üzerinde kalan yukarı yönlü uç değerler (dağılım özelliği nedeniyle 348 yukarı yönlü uç değer gözlemlenmiştir.) ortalamanın yükselmesine ve temel istatistiklerde sunulduğu üzere sağa çarpık bir dağılım oluşmasına neden olmuştur. Esasında gerek güvensizlik durumunda gerekse bir önceki bölümde analiz edilen TDA durumlarında uç değerlerin oluşması İPC uygulamalarındaki temel yaklaşım olan riskin ölçülü olarak belirlenmesinden ve uygunsuzluğun yarattığı etki büyüklüğünden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Güvensizlik durumuna ilişkin yürütülen analiz kapsamında il müdürlüğü uygulamalarının gözlem yoğunluğu olarak belirli illerde ağırlık oluşturması durumu güvensizlik boyutunun yalın olarak incelenmesini gölgelemektedir. Bu nedenle söz konusu İPC uygulamasına ilişkin olarak il müdürlüğü ortalama İPC tutarlarının ayrıca analize konu edilmesi alt sınırdan ceza uygulama eğiliminin irdelenmesine fayda sağlayacaktır. İl müdürlüklerinin uygulama sıklığı ile ortalama İPC uygulaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiş ve korelasyon katsayı değeri $r:0.041$ olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla İl müdürlüğü bağlamında alt sınırdan İPC uygulama eğilimi ile uygulama sıklığı arasında bir ilişkisellikten söz etmek mümkün değildir.

Güvensizlik durumuna ilişkin yürütülen İPC uygulamalarına dair değerlendirmede fayda görülen bir diğer husus ise ürün grubu bağlamında bir uygulama farklılığının varlığıdır. Güvensizlik özelinde asansör ürün grubunun ağırlığı genel değerlendirme üzerinde bir yanlış yaratmaktadır. Bu durumu bertaraf edebilmek amacıyla ürün grubu ortalama İPC cezaları analize konu edilmiştir.

Güvensizlik durumuna ilişkin İPC uygulamaları ürün grubu kategorileri bağlamında incelendiğinde il müdürlüğü ve genel değerlendirmeden farklı olarak ürün grupları arasındaki dağılımın normal dağılım görünümü gösterdiği görülmektedir. Bu durumun temel nedeni il müdürlüğü yanlışlığının ortadan kaldırılması olarak değerlendirilmekle birlikte taşınabilir basınçlı ekipmanlar ürün grubunun genel dağılıma göre bir uç değer oluşturduğu gözlemlenmiştir. Ürün grupları özelinde bir diğer önemli bulgu zayıf görünümde olsa da İPC uygulaması sayısı arttıkça uygulanan İPC ortalama ceza tutarının azalıyor olmasıdır. Ürün grubu bağlamında İPC uygulama ve tutarları arasındaki korelasyon katsayısı $r: -0.21$ 'dir. Bu durum ürün grubu özelinde İPC uygulama tekrarı arttıkça uygulanan İPC'nin zayıf ilişkisellikte düşüş gösterdiğini ortaya koymaktadır.

4703 sayılı Kanun kapsamında öngörülen hükümler bağlamında tespit edilen güvensizlik durumuna ilişkin yürütülen İPC uygulamalarının gerek il müdürlüğü alt kategorisinde gerekse de ürün grubu alt kategorilerinde mevzuatta belirtilen ceza limitlerinin alt sınırına yakınsama eğilimi gösterdiği yapılan analizler ile gözlemlenmiştir. Alt kategorilerde belirli il müdürlükleri ve ürün gruplarında bağlı oldukları genel gruptan ayrışmalar gözlemleniyor olsa da güvensizlik durumuna ilişkin olarak İPC tutarlarının belirlenmesinde cezaların çoğunlukla alt sınıra yakın değerler üzerinden tayin edildiği görülmektedir. TDA genel değerlendirme bölümünde aktarıldığı üzere, bu durumun altında yatan temel gerekçelerden bazılarını bu bölümde sıralamakta fayda bulunmakta olup analizlere ilişkin değerlendirmelerin daha anlaşılır hale getirilmesi olası yanlış yorumların önüne geçecektir.

Güvensizliğe ilişkin uygulanan İPC uygulamaları değerlendirildiğinde ürün grupları özelinde TDA durumları ile bağdaşıklık gösterdiği görülmektedir. Özellikle asansör ürün grubunun yarattığı ve daha önceki bölümlerde açıklanan hususlar güvensizlik durumu bağlamında ilgili ürün grubunun yoğunluğu nedeniyle daha baskın olarak izlenmektedir. Bu durum her ne kadar İPC uygulamalarını alt sınır değerlere çekme eğilimini arttırsa da söz konusu eğilimin TDA durumuna göre daha esnek ve yukarı yönlü bir karakteristik gösterdiği görülmektedir. Bu durum özellikle il müdürlüğü kırılımında daha açık şekilde izlenirken ürün grubu bağlamında ise tersi bir görünüm gözlemlenmektedir. Özellikle güvensizliğe ilişkin mevzuatın öngördüğü ceza limitlerinin TDA durumuna göre oldukça yüksek olması durumu ve asansör ürün grubu ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde İPC uygulaması sayısının artması, İPC tutarlarının alt sınıra yakınsama eğilimini artırmaktadır. Bu durumda elde edilen bulgular ikinci araştırma sorusunun da olumlu olarak cevaplanmasını sağlamaktadır (*C2: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda tespit edilen güvensizliğe ilişkin uygulanan idari para cezaları istatistiksel olarak alt limitlere yakınsamaktadır*).

Piyasa gözetimi ve denetimi sonucu karşılaşılan uygunsuzluklara ilişkin yürütülen İPC uygulamalarının mevzuat tarafından belirlenen sınırlar içinde uygulanmasında karşılaşılan eksikliklerin tespit edilmesi kadar farklı alt birimlerce benzer durumlar karşısında uygulanan İPC'lerde uygulama birliğinin olması da oldukça önemlidir. Farklı illerdeki denetçilerin aynı durumlar karşısında benzer İPC uygulamalarına gitmesi, kamunun tarafsızlık algısına olumlu yansıtacak aynı zamanda ülke genelinde haksız rekabetin varlığını hakkaniyet ölçütleri içerisinde bertaraf edecektir.

Bu bağlamda, STB taşra teşkilatına bağlı il müdürlükleri tarafından uygulanan İPC'ler çalışma kapsamında analize konu edilmiş ve üçüncü araştırma sorusu söz konusu uygulama farklılıklarının tespit edilmesi maksadıyla yöneltilmiştir. İl müdürlükleri kırılımında gerçekleştirilen analiz sonuçlarında İPC uygulamalarının kanuni dayanak kırılımlarına benzer şekilde alt sınırdan uygulandığı gözlemlenmekle birlikte il müdürlüklerinin İPC uygulama sıklığı ile ortalama cezalar

arasında bir ilişkisellik tespit edilememiştir. Bu durum bize il müdürlüklerinin belirli bir metodoloji kapsamında İPC uygulamalarını tayin etmenin uzağında olduğunu ve genel olarak alt sınırdan ceza uygulanmasına karşın bu durumun vakalar özelinde farklılık barındırdığını göstermektedir. Buna göre üçüncü araştırma sorusu da cevaplanmış olmaktadır (C3: 4703 sayılı Kanun kapsamında yürütülen PGD faaliyetleri sonucunda uygulanan idari para cezalarında iller arası uygulama farklılıkları bulunmaktadır). Elde edilen tüm bulgular, PGD faaliyetlerinde tespit edilen uygunsuzluklarda İPC tutarlarının belirlenmesinde sistemli bir yaklaşıma ve risk analizine dayalı bir modellemeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri incelendiğinde yetkili idare tarafından uygulanacak İPC'lerin belirlenmesi hususunda belirli kriterlerin anıldığı görülmektedir. İPC uygulamaya yetkili İdare, alt ve üst sınır tutarları içinde takdir yetkisini kullanmak suretiyle uyguladığı yaptırımlarda dahi birtakım nesnel kriterleri dikkate alarak hareket etmekle yükümlüdür. İdare, bir kabahate ilişkin alt ve üst sınırın tespit edilmiş olması durumunda, İPC miktarını belirlerken; işlenen kabahatin haksızlık içeriğini, failin kusurunu ve ekonomik durumunu birlikte göz önünde bulundurmakta ve buna göre ceza uygulaması gerçekleştirmektedir. Bu nesnel kriterler, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını oluşturmakla birlikte ilgili ölçütlerin nasıl değerlendirildiği de İPC belirlenmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Yürütülen bu çalışmada elde edilen sonuçlar ise STB il müdürlüklerinin PGD faaliyetleri kapsamında uygulanacak İPC miktarlarını belirlerken yukarıda sayılan kriterleri göz önünde bulundurmadığını göstermektedir. Gözlem aralığında elde edilen verilere göre, uygulanan İPC miktarları büyük ölçüde mevzuatta belirtilen alt limitlere yakınsamaktadır. Yani uygulayıcı idare tarafından herhangi bir nesnel kriter değerlendirmeye alınmamaktadır. Bu durumda, piyasaya güvensiz veya uygunsuz ürün arz edilen ürün grubu (asansör, makine, otomotiv, elektrikli ekipman vd.) ne olursa olsun hep alt limitlerden ceza uygulandığını göstermektedir. Ürünün niteliği, yaygınlığı, uygunsuzluk kaynaklı risk derecesi (ör. elektrik çarpması, yangın çıkarma, patlama riski vb.) gibi önemli kriterler göz önünde bulundurulmamaktadır. Aynı şekilde söz konusu ürünü piyasaya arz eden üretici/satıcının niteliği (büyüklüğü, sektör içindeki etkisi, piyasayı regüle etme durumu vb.) de İPC'ler belirlenirken bir değişken olarak ele alınmamaktadır. Bu gibi durumlar iller arası uygulama farklılıklarına yol açmakta, piyasada haksız rekabetin önlenmesine olumsuz yönde etki etmektedir.

Bu noktada iç denetim mekanizmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz gündemine 2000'li yılların ortalarından itibaren girmiş olan iç denetim kavramı, kamu kurumlarının faaliyetlerinin denetimi konusunda uygulamada önemli bir paradigma değişimine neden olmuştur. Uluslararası standart ve kuralları olan iç denetim, kamu kurumlarının faaliyetlerinin mevzuata uygunluğundan öte bu faaliyetlerin ne derece verimli, etkili ve etkin yürütüldüğüne odaklanmak suretiyle bu kurumların gerçekleştirdiği faaliyet, işlem ve süreçlere değer katmayı amaçlamaktadır (Aytar, 2022). Piyasa denetimi faaliyetleri, kamunun ekonomiyi regüle etmek için kullandığı önemli araçlardan birisidir ve bu faaliyetlerin verimliliği sahaya yansımakta, hem üretici hem de tüketicileri doğrudan etkilemektedir. Denetçi personel eliyle yürütülen bu faaliyetlerde elbette uygulama farklılıkları ortaya çıkabilmekte, sahadaki çalışmalar içsel ve dışsal pek çok faktörden etkilenebilmektedir.

İl müdürlüklerince alınan yaptırım kararlarına yönelik olarak mevzuatta belirtilen sınırlar içerisinde idari para cezaları uygulanmakta ancak İPC tutarlarına ilişkin sınırlar kanunda belirtilmiş olsa da ilgili ceza aralığında verilecek ceza miktarına ilişkin bir yönerge bulunmamaktadır. Bu durum piyasada uygunsuzluğa konu firmalara uygulanan idari önlemlere/para cezalarına ilişkin faaliyetlerde adil yaklaşım sergilenmesinde, uygunsuzlukların gerçekleşmesine/tekrar edilmesine ilişkin caydırıcılığın sağlanmasında engel teşkil etmektedir. Geçmişte il müdürlüklerine yönelik iç denetim faaliyetlerinde konuyla ilgili tespitler yapılmış olsa da, hangi durumda hangi tutarda ceza uygulanacağını belirleyen bir rehber doküman hazırlanamamış, iller arası farklı uygulamaların önüne geçilememiştir.

Bu bağlamda, iç denetim mekanizması ile iller arası uygulama farklılıklarının giderilmesi amacıyla idari para cezalarının uygulanmasına ilişkin esaslar belirlenebilir. Söz konusu esaslar belirlenirken, ilin ekonomik durumu, ürünün niteliği, yaygınlığı, üretici/dağıtıcının geçmiş denetim verileri, üründeki güvensizliğe/uygunsuzluğa ilişkin risk düzeyi vb. kriterler kullanılabilir. Bunun yanında, illere yönelik rehberlik fonksiyonunun öne çıktığı iç denetim faaliyetleri ile İPC uygulamalarına kısmen de olsa yeknesaklık kazandırılabilir.

STB sorumluluğundaki ürün grubu sayısının ve çeşitliliğinin çok fazla olması, firma profillerindeki farklılıklar, sektörlerin yapısı (imalatçı/ithalatçı yoğunluğu, ölçek vb.) ve ürünlerin ilgili mevzuatındaki risk tanımlamalarının farklılıkları (CE işaret eksikliği, testten kalma, doküman eksikliği, vd.), idari para cezaları ile ilgili ideal bir tarife listesi sunmayı oldukça zorlaştırmaktadır. Bu noktada cezanın hangi tutarda uygulanacağı konusunda birden fazla kriter

gündeme gelebilmektedir. Bu kriterlerin belirlenmesi noktasında da iç denetim fonksiyonu il müdürlüklerine danışmanlık sunabilir ve örnek uygulamalar için rehberlik edebilir.

STB il müdürlükleri, mevzuat hükümlerinin iktisadi işletmeciler tarafından ihlal edilmesi durumunda, iktisadi işletmecilere yönelik kanunda yer alan idari para cezalarını, etkili, orantılı ve caydırıcı olacak şekilde uygulamakla mükelleftir. Ancak yürütülen saha çalışmasının sonuçlarına göre il müdürlükleri tarafından uygulanan idari para cezalarının alt ceza sınırlarına yakınsama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bunun ortadan kaldırılabilmesini teminen iç denetim fonksiyonları daha etkin şekilde kullanılarak, taşra teşkilatına yönelik danışmanlık çalışmaları yürütülebilir. İdari para cezası miktarlarının tespitinde risk analizine dayalı bir model ortaya konularak, PGD faaliyetlerinin etkililiği ve caydırıcılığı artırılabilir. Bu sayede piyasada ürün güvenliğinin daha etkin şekilde temin edilmesine, haksız rekabetin önlenmesine ve tüketicilerin maruz kaldığı risklerin ortadan kaldırılmasına katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AB Komisyonu (2016). The 'Blue Guide' on the implementation of EU products rules 2016.
[https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0726\(02\)&from=BG](https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0726(02)&from=BG) (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Aksaraylı, M. (2022). Tanımlayıcı İstatistikler Değişkenlik Ölçüleri.
http://www.mehmetaksarayli.com/istatistik/b4_de%C4%9F%C5%9Fkenlik.pdf (Erişim Tarihi: 16.04.2022)
- Aslan, O. (2014). *Piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerinde idari yaptırım ve yargısal denetim*. (Basılmamış uzmanlık tezi). Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara.
- Aytar, O. (2022). Kurumsal Yönetim Sistemi ve İlkelerinin Kamu Kesiminde İç Denetim Perspektifi ile Değerlendirilmesi. *Denetim*, 24, 5-21.
- Bardakçı, M. A. (2006). *Kabahatler kanununa göre idari para cezaları ve idari para cezalarının yargısal denetimi*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çelikkilek, M. F. (2010). *Kabahatler kanunu çerçevesinde idari para cezaları*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çoban, Ü. M. (2009). *Kabahatler kanunundaki idari para cezaları*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- McGill, R., Tukey, J. ve Larsen, W. (1978). Variations of Box Plots. *The American Statistician*, 32 (1), 12-16.
- Mecit, K. (2015). *Kabahatler kanunu hükümleri ışığında vergi kabahatlerinde katılma ve birleşme*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Morgül, M. B. (2020). *Türkiye'de piyasa gözetimi ve denetimi uygulamaları ve tüketicilerin bu konudaki görüş ve beklentileri*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ovla, H. ve Taşdelen, B. (2012). Aykırı Değer Yönetimi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 1-8.
- Özsoy, O. (2018). Veri Setlerinin Özetlenmesinde Kullanılan Sayısal Yöntemler.
<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=59932> (Erişim Tarihi:13.04.2022)
- Tukey, J. W. (1977). *Exploratory data analysis*. Princeton: Addison-Wesley Publishing Company.
- İnternet Kaynakları:**
- 4703 Sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4703&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
(Erişim Tarihi: 07.02.2022).

- 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7223&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 07.02.2022).
- 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5326.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2022).
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.213.pdf> (Erişim Tarihi: 26.03.2022).
- Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210311-18.htm> (Erişim Tarihi: 16.02.2022).
- Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşlar Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.4022.pdf> (Erişim Tarihi: 16.02.2022).
- Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210710-21.pdf> (Erişim Tarihi: 17.02.2022).
- “CE” İşareti Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.4021.pdf> (Erişim Tarihi: 17.02.2022).
- Ürün Grubu Yönetmelikleri, <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/yonetmelik> (Erişim Tarihi: 17.02.2022).
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı PGD Portalı, <https://portal.sanayi.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20.03.2022).
- Anayasa Mahkemesi Kararı, 23.05.2001, E. 01/232, K. 01/89, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2001-89-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2022).